

گروه آموزشی باستان شناسی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد در رشته باستان شناسی

عنوان:

شکل گیری و توسعه بافت تاریخی آران

استاد راهنمای اول: دکتر محسن جاوری

استاد راهنمای دوم: دکتر رضا نوری شادمهانی

دانشجو: حامد خلیفه آرانی

آبان 96

واژه های کلیدی:

آران، مسجد جامع، دوره صفوی، بافت تاریخی، مرکز محله

چکیده:

در این پژوهش با عنوان "شکل گیری و توسعه بافت تاریخی آران" به بررسی نحوه شکل گیری شهر آران و بافت تاریخی آن پرداخته شده است. ره یافت به کار رفته در این پژوهش "تاریخی - تحلیلی" می باشد که نتایج آن را چنین می توان بیان کرد: در قرون اولیه اسلامی، آران روستایی در ناحیه غربی بافت تاریخی فعلی بوده که بر اثر حمله ملک سلجوق در قرن ششم هجری قمری ویران شده و روستای جدید آران در دوره ایلخانی، در محدوده محله درب مسجد در دوره صفویه شکل گرفته است. با توجه به کمبود بناهای برجای مانده از دوره ایلخانی تا دوره صفویه اطلاعات دقیقی نسبت به وضعیت ساختارهای آن دوران وجود ندارد اما حجم رشد و توسعه اتفاق افتاده در دوره صفویه نشان دهنده به وجود آمدن زیر ساخت های لازم از جمله شکل گیری محله بندی قبل از دوره صفویه است. در دوره صفوی همه ساختارهای لازم برای شکل گیری شهر آران و بافت تاریخی آن به وجود آمده بود. اجزا و عناصری چون برج و بارو، مسجد جامع، میدان، محلات و مرکز محله های دارای مسجد محله، بازارچه، گذر، آب انبار، حوضخانه، حسینیه و امامزاده شکل گرفته بودند. میدان به عنوان جزئی از کالبد بافت شهری مرکز تجاری و اقتصادی بود، مسجد جامع مرکزیت دینی و علمی داشت، بازارچه ها نقش تامین مایحتاج روزانه و گذرها نقش ارتباطی بین محله ها را بر عهده داشتند، برج و بارو و دروازه های شهر تا ابتدای دوره پهلوی نقش حفظ امنیت شهر را بر عهده داشته و دروازه ها دارای دو برج دیده بانی بودند و شب ها بسته می شدند. مرکز محله ها نیز جایگاه خود را در بافت و کالبد شهری به خوبی پیدا کرده بودند. در واقع ساختار شهری ایجاد شده در دوره صفویه روندی را آغاز نمود که تا اواسط دوره پهلوی در بافت تاریخی آران ادامه یافت.